

Soltivska Y., Assistant Professor,
Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy

SYMBOL AS A STRUCTURAL ELEMENT OF THE MEANING OF THE PHRASEOLOGICAL UNIT (cultural-linguistic approach)

The article is concerned with the symbolic constituent of the phraseological meaning and its role in the formation of the phraseological picture of the world. The correlation of the concepts of imagery and inner form of the phraseological unit is analyzed. The acquisition devices of the cultural-symbolic code features by emotional-figurative component of the phraseological sign are studied.

Key words: *phraseological meaning, symbol, imagery, inner form.*

УДК 811.111.(038)

З. Циганкова, аспірант,

Інститут мовознавства імені О.О. Потебні НАН України, Київ

НЕОЛОГІЗМИ-ЗАПОЗИЧЕННЯ В РОМАНАХ ПОСТФЕМІНІСТИЧНОГО ЖАНРУ

Стаття присвячена аналізу іношомовної лексики в англомовних романах постфеміністичного жанру. Визначені основні мови-донори, охарактеризована тематична належність запозичених лексичних одиниць. Розглядається також активізація використання французької лексики в романах жанру «чикліт».

Ключові слова: *запозичення, мова-донор, походження, галліцизм, «чикліт».*

Поповнення лексичного складу англійської мови відбувається не лише за рахунок власних внутрішньомовних процесів, він також збагачується завдяки іношомовним входженням. Запозичення лексичних одиниць з інших мов відбувається протягом усіх періодів розвитку англійської мови. У кожен конкретний період поступу в лексичному складі англійської мови фіксуються слова з різних мов, залежно від країн-донорів, з якими контактували носії мови. На всіх етапах розвитку англійської мови запозичена лексика викликала зацікавлення лінгвістів. Так, різними питаннями входження іношомовної лексики у лексичний склад англійської мови займалися такі вітчизняні дослідники як Л. Крисін, О. Мороховський, О. Муромцева, І. Огієнко, Ю.О. Жлуктенко, Ю.І. Зацний, А.В.Янков тощо.

Метою нашої розвідки є аналіз іношомовних надходжень до лексичної системи сучасної англійської мови.

Об'єктом дослідження стала лексика сучасної англійської мови в текстах романів постфеміністичного жанру. Предмет – запозичені лексичні одиниці, які знайшли своє відображення на сторінках романів жанру «чикліт».

© З. Циганкова, 2013

Матеріалом дослідження виступають сучасні англомовні жіночі романи постфеміністичного жанру: S. Kinsella «Mini shopaholic», «I've got your number», M. Keyes «Anybody out there», C. Bushnell «One fifth avenue», L. Weisberger «Last night at chateau Marmont».

Запозичення, які є одним із можливих способів заповнення номінаційних лакун, що виникають у будь-якій мові, є особливим пластом лексики як у плані процесів номінації, так і стосовно вмотивованості. Виникаючи в результаті мовних, культурних і соціальних контактів та використовуючи готові мовні одиниці, вони є одним з проявів дії економії мовних зусиль [1: 17].

Запозичені слова – це невидимі експортовані елементи зі світу, де носії різних мов разом проводили час [2: 47]. Кількість запозичень, яка входить до складу англійської мови, варіюється в залежності від періоду її розвитку. Так, у 70–80-х роках минулого століття частка запозичень складала близько 5% усіх лексичних інновацій [3: 146]. А вже наприкінці XX – на початку XXI століття, як зазначає Ю.А. Зацний кількість іншомовних запозичень скоротилася до 2,5% [4: 1]. Такі зміни свідчать про те, що англійська мова має достатню власних внутрішньомовних ресурсів для забезпечення процесу комунікації її носіїв. Проте сьогодні англійська мова, завдячуючи своєму статусі *lingua franca* (мови спілкування) XXI століття, з мови-реципієнта перетворилася на одну з наймогутніших мов-продуцентів (або донорів) світу [3, 4]. Незважаючи на це, процес входження іншомовних лексичних одиниць продовжується і знаходить своє відображення в текстах романів постфеміністичного жанру.

Існує декілька причин запозичення слів з інших мов. Одна з них – індивідуальність. Це візитна картка нашої індивідуальності. Використовуючи певну мову, мовці показують, як вони сприймають себе і як вони хочуть, щоб інші сприймали їх. Замість того, щоб користуватися однією мовою, мовці надають перевагу зміні коду (за умови володіння іншою мовою). Іноді причиною зміни коду є престиж або змагання. Люди завжди намагаються вирізнитися щодо інших. Уживання модних слів із кожної іноземної культури засвідчує належність до цієї культури, вказує на сучасність мовця, його належність до «вершків суспільства».

У різні періоди історичного розвитку певні цивілізації домінували в певних галузях. Зазвичай, «мова народу, який домінував у певній галузі, ставала інтернаціональною для цієї галузі. Слова, які належать до семантичного поля, запозичуються з домінуючої мови протягом певного періоду. Отже, концентрація запозичених слів у певному семантичному полі відображає природу мовних відносин різних суспільств» [6: 140].

За твердженням Ю.А. Зацного, до особливостей процесу запозичення англійської мови варто відносити «переорієнтацію» на нові джерела, масове «освоєння» англійською мовою раніше лише «використовуваних» іншомовних слів-екзотизмів, їх перетворення в асимільовані, потрібні лексико-семантичній системі англійської мови одиниці [5: 215]. У 90-ті роки продовжує збільшуватися кількість запозичень із азійських мов у зв'язку із зростанням ролі азійських країн на світовій арені і підвищенням інтересу до східних культур на Заході.

Основна маса запозичень, які фіксуються в романах постфеміністичного жанру, походить із європейських і східних країн. Здебільшого це слова на позначення страв/їжі, що є реаліями країн-донорів. Завдяки глобалізації ці страви стали доступними поза межами країни-донора, але зберегли свою автентичну назву і в країні-реципієнті. Серед європей-

ських країн-донорів, чії лексичні елементи знайшли своє відображення у романах жанру «чикліт», насамперед Франція та Іспанія. Ці країни відомі в усьому світі також завдяки своїм кулінарним традиціям, тож відповідними лексемами поповнюються інші мови, наприклад: *Brooke had barely gotten the question out of her mouth before the car pulled up to the entrance of the Hula Hut, a famous local dive reputed to have the best queso* ([з ісп. "cup") north of the boarder. [7: 108] *At four-thirty a.m., he was seated behind his desk in his home office, a cup of café con leche* (з ісп. "кава з молоком") sitting neatly on a coaster nearby [8: 342]; *Three pains au chocolat* (з франц. «шоколадне містечко») – *we'll give them to the patients* [10: 303], *the poor six-months-away-from-rehab girls scooping out the creamed chicken from the choux* (з франц. "заварне місто") *pastry horns and smearing their fronts...* [9: 65].

З італійської мови було запозичене, зокрема, поширене слово *pasticceria*, яке позначає магазин борошняних кондитерських виробів: *When she passed the Italian bakery at the corner, with its handpainted pasticceria sign there was no way to keep herself from walking in* [7: 122].

В XIX –XX ст. багато італійців емігрувало до Америки. Багато мігрантів знайшли себе в ресторанному бізнесі і популяризували італійську їжу. Як наслідок, багато італійських слів увійшло до американського варіанта англійської мови, а згодом і до інших варіантів [6: 158].

Східні мови також виступають постачальниками нових слів до англійської мови. Так само, як і запозичення з європейських мов, надходження лексичних одиниць зі східних мов чималою мірою представлені словами на позначення страв. Найбільшим східним донором лексичних елементів у романах жанру «чикліт» виступають мови Індії, пор.: *Dinner chez Walsh was from the local Indian takeaway and I did well: half an onion bhaji, one prawn, one chunk of chicken, two okra fingers (and they're quite big)* [9: 34]; *Brook took the time to put all the homemade goodies on cake plates...one rhubarb, ... coconut burfi* [7: 251].

Крім, власне, понять-реалій, знайшли своє відображення і розмовні елементи, навіть цілі вирази, наприклад: *Bueno. My bueno. I reply. How are you?* [8: 206]; *«Well, que pasa? How's Nuevo?»* [8: 205]; *Told her it was over, finito.* [10: 360]. Постачальниками запозичень такого зразка стали європейські мови (іспанська, італійська тощо).

Фіксація в досліджених текстах невеликої кількості запозичень і їхня відносна тематична одноманітність зумовлені тим, що в романах постфеміністичного жанру здебільшого порушуються питання повсякденного життя сучасної жінки, а кількість іншомовних надходжень побутової тематики в англійській мові незначна. У мові достатньо власних ресурсів для опису повсякденного життя.

Що ж до розмовних елементів, то їх використання зумовлене стилістичними інтенціями автора, спрямованими на надання експресивності мовленню героїв тощо.

Отже, матеріал романів постфеміністичного жанру підтверджує тезу Ю.І. Зацного про те, що більшість запозичень обумовлюється необхідністю позначення нових предметів і понять, заміни розчленованих понять нерозчленованими, потребою в експресивних засобах [4: 55].

Крім того, в романах цього жанру спостерігається активізація вживання галліцизмів. Галліцизми, як відомо, – слова або вислови, запозичені з французької мови; зазвичай мовці відчують чужомовність цих елементів у своїй рідній мові, бо галліцизми не завжди повністю адаптуються в нових мовних системах [11: 69].

Кількість запозичень із французької мови поступово зростала протягом століть. Л. Шіроль називає декілька причин запозичень із французької мови. Використання французької лексики підтримується стереотипним позитивним іміджем Франції. Це імідж французького стилю життя, високої культури, витонченого смаку в речах, їжі, соціальних відносинах. Це відображається у словах і виразах, які зазвичай використовуються носіями англійської мови, коли вони хочуть вирізнитися. Французи, в свою чергу, вважають, що вживання французької лексики англійцями зумовлене їхнім захопленням французьким внеском у розвиток цивілізації, який є беззаперечним [див. 6: 155].

Розвинене суспільство, вишуканість і модний стиль – це ті сфери життя, якими відзначаються французи. Як наслідок, слова і вирази запозичуються з французької мови носіями англійської мови, аби тішитися французькою елегантністю [6: 156].

Коли мова йде про активізацію певних лексичних груп, то зазвичай це явище розглядається як реакція носіїв мови на певні події в їхньому житті. М. Дудик наводить приклади такого явища: «Напередодні жнив актуалізується вживання сільськогосподарської лексики, а перед виборами – суспільно-політичної» [12: 30]. Проте автор зазначає лише активізацію тематичних груп. Уживання французької лексики розглядається нами як активізація запозиченої лексики, оскільки автори романів використовують запозичені елементи з французької мови замість лексичних елементів власного словника. Слова зберігають свою графіку і фонетичну оболонку, коли мова йде про іншомовні «вкраплення» французького походження.

У процесі аналізу зібраного фактичного матеріалу було виявлено, що вживання галліцизмів у творах англійських авторів є стилістично обумовленим. З одного боку, галліцизми можуть виконувати номінативну функцію. З другого боку, велика кількість запозичених слів і виразів, а також вкраплень французького тексту в творах входить у систему художніх засобів автора і несе на собі особливе стилістичне навантаження, характеризуючи стиль автора.

Дуже часто галліцизм, який використовує той чи той автор, має синонімічний відповідник в англійській мові, який є або питомо англійською лексемою, або асимільованим запозиченням. Автори романів постфеміністичного жанру надають перевагу новим і «престижнішим» словам і виразам. Т.В. Стрекальова вважає, що часто такий вибір зумовлений тим, що певна лексема є моднішою і престижнішою за еквівалент, який уже існує в мові [13: 168].

Коли автор використовує в своєму тексті галліцизм-неологізм, спрацьовує «ефект новизни». Крім того, звернення автора до іншомовної лексики можна пояснити прагненням до престижності: «запозичення сигналізують, що автор має певну інформованість», високий рівень освіти, належить до соціальної групи високого рангу» [14: 27].

Так, наприклад, у текстах названих романів уживаються лексичні одиниці французького походження, які не зареєстровані в словнику англійської мови і є суто французькими, а саме: *I think we need to be a **deux**, don't you?* (у даному випадку вираз означає «бути у двох наодинці») [15: 298]; *He tore a bit off, in a real **bon viveur's** (людина, яка отримує задоволення від життя) way, and approached* [9: 79]; *Entre nous, mon ami* (між нами, друже) *I haven't a clue. I think they're stone mad* [9: 245].

Уживання великої кількості галліцизмів у романах зумовлене стилістичними особливостями жанру, а саме тісним зв'язком героїнь зі світом моди. Такі стильові особливості

зближують певною мірою цей жанр із жіночими глянцевиими журналами. Як відомо, традиційним центром моди є Франція, тому для того, аби виглядати сучасними і модними, виокремлюватися з натовпу, персонажі-жінки використовують у своїй мові багато французьких лексичних елементів.

Отже, процес запозичення іншомовної лексики англійською мовою продовжується, хоча і з дещо меншою інтенсивністю, ніж у попередні роки. Це пояснюється тим, що англійська мова набула статусу *lingua franca* і виступає головною мовою-донором для інших мов. У романах жанру “чикліт” іншомовна лексика здебільшого представлена запозиченнями з європейських і східних мов. Основна маса таких запозичень належить до побутової сфери, тобто нерідко це слова, які позначають страви/їжу. Іншою особливістю запозиченої лексики в романах постфеміністичного жанру є широке використання французької лексики замість елементів власного словника. Це пояснюється захопленням героїнь французькою культурою, а також прагненням авторів романів створити додатковий стилістичний ефект тексту.

Подальшу перспективу дослідження вбачаємо у дослідженні оказіоналізмів у текстах романів постфеміністичного жанру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харитончик З.А. Лексикология английского языка: Учеб. пособие / З.А. Харитончик. – Минск: Выш. шк., 1992 – 229 с.
2. Bauer L. English word-formation. / Laurie Bauer. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 328 p.
3. Английские неологизмы (60-70-е годы) / [Ю.А. Жлуктенко, В.П. Березинский, И.И. Борисенко]. – К.: Наук. думка, 1983 – 172 с.
4. Зацний Ю.А., Янков А.В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: Словник / Ю.А. Зацний, А.В. Янков. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 360 с.
5. Зацний Ю.А., Янков А.В. Іншомовні запозичення як засоби поповнення інноваційного словникового фонду сучасної англійської мови / Ю.А. Зацний, А.В. Янков // Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство. – 2009. – Вип. 3. – С. 186-193.
6. Katamba F. English words: structure, history, usage / Francis Katamba. – 2nd edition. – London: Routledge, 2005. – 352 p.
7. Weisberger L. Last night at chateau Marmont / Lauren Weisberger. – London: Harper, 2010. – 424 p.
8. Bushnell C. One fifth avenue / Candance Bushnell. – London: Little Brown, 2008. – 470 p.
9. Keyes M. Anybody out there / Marian Keyes. – London: Penguin Books, 2006. – 595 p.
10. Kinsella S. I've got your number / Sophie Kinsella. – London: Bantam Press, 2012. – 284 p.
11. Мала філологічна енциклопедія / [уклад. О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк]. – К.: Довіра, 2007. – 478 с.
12. Дудик М.П. Активізація – актуалізація – реактивація (лексики) / М.П. Дудик // Культура слова. – №61. – 2003. – С. 30–33.
13. Стрекалева Т.В. Галлицизми и франкоязычные включения в современном русском языке и их стилистические особенности: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Т.В. Стрекалева. – Красноярск, 2008. – 236с.

14. Бурова Э.А. Лексические галлицизмы в современном русском языке: прагмалингвистический аспект: дис. ... канд. филол. наук.: 10.02.01 / Э.А. Бурова. – Ростов н/Дону, 2004 – 148 с.

15. Kinsella S. Mini shopaholic / Sophie Kinsella. – New York: Dial Press Trade, 2010. – 448 p.

Стаття надійшла до редакції 12.07.13

З. Цыганкова, аспірант,

Институт языкознания имени А.А. Потебни НАН Украины, Киев

НЕОЛОГИЗМЫ-ЗАИМСТВОВАНИЯ В РОМАНАХ ПОСТФЕМИНИСТИЧЕСКОГО ЖАНРА

Статья посвящена анализу иноязычной лексики в англоязычных романах постфеминистического жанра. Определены основные языки-доноры, охарактеризована тематическая принадлежность заимствованных лексических единиц. Рассматривается также активизация использования французской лексики в романах жанра «чиклит».

Ключевые слова: заимствование, язык-донор, происхождение, галлицизм, «чиклит».

Tsygankova Z., post-graduate student,

O.O. Potebnia Institute of Linguistics National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

BORROWED NEW WORDS IN POSTFEMINISTIC NOVELS

This article is devoted to the analysis of borrowed vocabulary in Anglophone postfeminist novels. We define the main donor languages and describe thematic characteristics of the borrowed vocabulary. We also study the active usage of French vocabulary in chick lit novels.

Key words: borrowing, donor language, origin, gallicism, chick lit.

УДК 81'367.335

М. Плоткіна, к.ф.н., доцент,

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, Полтава

ПІДХІД ДО ВИДІЛЕННЯ ПАРАДИГМИ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ В АНГЛІСТИЦІ

Стаття присвячена дослідженню парадигми складного речення в англiстиці. Розвідка містить інформацію про клаузу як структурну одиницю, яка є конститuentом будь-якого складного реченнєвого утворення, а також у ній представлено класифікацію досліджуваних конструкцій.

Ключові слова: парадигма речення, складне речення, клаузу, предикативність, синтаксична одиниця, сурядний зв'язок, підрядний зв'язок.

© М. Плоткіна, 2013